

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

Utgiven av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

19:de årg. 1923.

Nr 9. September.

Pris 25 öre.

B. J. Blommers: VID HAVSSTRANDEN.

Är bostadsbandet överensstämmande med nutida krav?

Den svenska folkrepresentationens historiska utveckling.

Sedan uråldriga tider har svenska folket gemensamt överlagt och beslutat om gemensamma angelägenheter. Något furstetyranni eller några enväldsdеспoter på tronen ha ej kunnat längre tid tålas av svenskarna, med deras rakryggade självständighetskänsla och stolta folkkyrne. Sedan i slutet av medeltiden har vårt folk styrt sig självt genom valda representanter, som sammanträtt till riksdagar och varit språkrör för respektive landsändar, samhällsklasser eller partier.

Men långt före riksdagarnas tid voro våra förfäder förtrogna med folklig självstyrelse vid sidan av hövdingens eller konungens inskränkta maktbefogenhet. Under gamla tider ända till framemot slutet av 1200-talet var vårt land ingen nationell enhet, utan bestod av en samling självständiga landskap, vart och ett med egen administration och egna lagar. Landskapen indelades i härader och häradena i fjärdingar samt dessa i sin tur i smärre underavdelningar. Landskapet och häradet

hade sina särskilda ting. Landskapstingen kan man betrakta som den tidens riksdag eller folkförsamling. Och liksom vid folkförsamlingen i gamla Aten var vid tingen här i Norden hela folket deltagarberättigat, d. v. s. folket i den inskränkta bemärkelsen fria bönder och hären eller de vapenberättigade männen, alltså ej kvinnor eller livegna trälar. På landstinget valdes under äldsta tider konungen och senare, när konungens person var hela rikets gemensamma överhuvud, hylla-

des han på landstingen och växlade eder med folket. Ifrån början var konungen endast förste anförare i krig, och den högste ämbetsmannen, som befattade sig med rikets inre angelägenheter, var lagmannen, som varje landskap valde för sig på sitt ting. På landstingen stiftades, förbättrades eller förändrades lagarna, och där överlades om beskattningen, som stundom utgick från konungen, men inte utan vidare godtogs av allmogen. På landskapstingen föredrogos även vissa rättsliga handlingar av större vikt, fastän det egentligen var härads- och fjärdingstingen, som voro domstolar och sysslade med rättegångar och lagbrott.

När landskapen slutat att betyda något som små nationer bevarade de dock fortfarande sin politiska betydelse genom landstingen, lagen och lagmannen. Partiintressen i modern mening kunde det inte bli tal om vid dessa primitiva riksdagar och inte heller några särskilda klassintressen, eftersom egentligen endast en klass, de fria bönderna, hade någon betydelse. Konungen och hans närmaste män, såväl som lagmannen och härförarna, voro bönder och bond söner. Någon adel kan man i Sverge icke tala om förrän mot slutet av medeltiden, då det redan urartade riddarväsendet började intränga. Men det fanns bondeätter, som i makt, anseende och rikedom höjde sig betydligt över massan. Dessa stormanssläkter kämpade sinsemellan om makten, men hävdade alltid på tingen folkets urgamla fri- och rättigheter gentemot konungen. Genom kristendomens införande uppstod en ny samhällsklass, de "boklärd", d. v. s. präster och munkar. Och därmed börja även ständs- eller klassintressena framväxa. Prästerskapet hade det inte alltid så lätt att gentemot den mäktiga och konservativa bondeklassen hävda den romerska kyrkans intressen. Det tredje ståndet, borgarna, framträdde i vårt land först under medeltidens sista århundraden, då vi fingo några mera betydande handelsstäder.

Den första begynnelsen till en för hela riket gemensam riksdag ha vi i de s. k. herredagarna, som för första gången omtalas i slutet av 1200-talet. Landskapens högst betrodda män och kyrkans överhuvud samlades på kallelse vid konungens hird för att rådpläga eller samtala om rikets angelägenheter. Till herredagarna sände både allmogen och köpstadsborna sina representanter. Under slutet av 1300-talet och början av 1400-talet samlades herredagarna t. o. m. på ordinarie tider och ordinarie platser. Vid dessa sammankomster behandlades dels utrikespolitiska frågor och dels mycket viktiga saker, som rörde rikets inre styrelse. När landskapslagarna bearbetats, så att Sverge i mitten av 1300-talet fått sin första för hela riket gällande

lag, så övertogs även lagstiftningen av herredagarna. Det hette, att konungen stiftade lag eller gjorde ändringar och tillägg däri i samråd med rikets förnämsta män.

Den första stora riksdagen i vårt land framkallades av mycket stormiga händelser, nämligen frihetsresningarna under Engelbrekts ledning. Det var 1435, som de fyra stånden, adel, präster, borgare och bönder, sammanträdde till en talrikt besökt riksdag för att avkasta det främmande herre-tyranniet och välja riksföreståndare. Från denna tid är den svenska folkrepresentationen ett nationellt begrepp att räkna med. Under reformationen och Vasarnas tid spelade ju riksdagen, som vi veta, en mycket stor roll. Det heter från denna tid om ständerna: "De fyra stadiga pelare, på vilka Sverges rikets regemente vilade." Från denna tid växer även centralisationen i styrelsen alltmera, landstingen försvinna eller förändra karaktär, och landskapen betrakta sig icke längre som små självständiga stater i staten. Den nationella enhetskänslan ville i riksdagen se något för hela riket gemensamt.

Från denna tid började man även anse riksdagsmannaskapet som en skyldighet eller plikt. Adeln var från början pliktig att infinna sig mangrant, men då släkterna blevo allt flera och allt större ansågs det för betungande, och varje ätt valde en representant, som skulle tillvarataga dess respektive intressen och handla i enlighet med dess åsikter. Slutligen bortföll valen och huvudmannen för varje ätt blev självskriven riksdagsman. Prästerna valde själva sina representanter för riksdagen. Valdistriktet voro från början härad, kontrakt eller hela stift, och i somliga stift kunde riksdagsmännen utses av stiftsstyrelsen. Men från och med 1719 utgjorde varje stift ett valdistrikt, och prästen-riksdagsmannen skulle väljas genom enhälliga val. Borgarna skickade två eller fyra riksdagsmän från varje stad, beroende på folkmängden. Dessa riksdagsmän valdes inför magistraten, och "valrätt hade endast de borgare, som betalt sina utskylder till stad och krona", valbara voro endast borgmästare och rådmän. Bönderna kallades till riksdagen ursprungligen i omväxlande antal och såsom representanter för lagsagor, härad, socknar, bergslag eller grevskap, men valda av allmogen själv naturligtvis. Så småningom utvecklade sig valsättet inom detta stånd så, att man sockenvis efter graderad skala valde elektor, vilka inför häradshövdingen förrättade valet. En fordran, som alla tre ofrälse stånden hade på sin riksdagsman, var, att han skulle vara bofast och skriven inom valdistriktet — **bostadsbandet**. Ehuru riksdagen som helhet representerade svenska folket, och varje enskild

riksdagsman representerade en samhällsklass, så ansågs det dock nödvändigt att även varje del av landet sände en man, som var väl förtrogen med just den landsändans speciella intressen och behov, till riksdagen. Man hade inte tidningspressen, man hade inte den politiska agitationen, man hade inte de snabba kommunikationerna, och man kom därför inte så mycket i kontakt med andra landsdelar i gamla tider. Näringslivet i skilda landsdelar hade då som nu olika karaktär, men mer än nu är fallet representerade befolkningen i skilda landskap olika intressen och åsikter i politiskt, socialt och ekonomiskt hänseende. Man ville sända en representant till riksdagen, som valmännen kände och kunde lita på, alltså en, som var bosatt på platsen, och ingen främmande äventyrare, och man ville, att riksdagsmannen skulle bevaka valmännens intressen, alltså måste han känna deras levnadsförhållanden och åsikter noggrannare än någon "utböling" kunde.

Tiden 1680—1719 förlorade riksdagen nästan helt och hållet sin betydelse under Karlarnas envælde. Men under frihetstiden åter hade den så gott som all makt. Både konung och råd voro då helt beroende av riksdagen. Säkert var frihetstidens statskick, med de maktägande ständerna, av stor betydelse såväl för vårt näringsliv som för landets utveckling i övrigt, och hade kunnat vara en ljuspunkt i vår historia, om ej de sönderslitande partitvisterna varit. Från Gustaf III:s tid förlorade riksdagen åter i betydelse och maktbefogenhet, tills vi 1809 fick ett nytt statskick, som lade den urgamla beskattningsrätten och till största delen även lagstiftningsrätten i riksdagens händer. Under hela 1800-talet ansågs fyrstårsrepresentationen från radikallare håll för tung, invecklad och även nationellt sett orättvis, då nya samhällsklasser hade uppstått, som inte kunde räkna sig till något av de gamla fyra stånden och därför voro uteslutna från folkrepresentationen. Så gott som på varje riksdag under 30-, 40- och 50-talen doko nya reformförslag för vår folkrepresentation upp, tills tvåkamarsystemet segrade och en ny riksdagsordning antogs den 22 juni 1866. Då fingo vi även det valsätt vi än i dag ha, med landstingen och stadsfullmäktige som valkorporationer för första kammaren och allmänna val i särskilda distrikt eller valkretsar för andra kammaren. Bostadsbandet fick stå kvar, när det gällde val av representanter till andra kammaren.

Sedan 1866 har rösträtten utvidgats, så att den nu tillhör så gott som alla medborgare i samhället och valbarheten har även blivit utsträckt. Men riksdagsmannen har nu kanske ännu mera än förr sina valmäns förtroende såsom deras språkrör och representant. Valkretsindelningen är en praktisk an-

Kvinnor.

III.

Det stundade till riksdagsmannaval. Och även landets kvinnor hade rösträtt. Alla partier voro därför mycket angelägna om, att övertyga kvinnorna, att det var just till det partiet och intet annat, som de borde skänka sina röster.

För den skull sändes där ut en hel mängd kvinnliga agitatorer i alla väderstreck, och bland dem befann sig även Ebba Hillner. Hon var mycket entusiastisk då hon gav sig iväg, hon var nämligen mycket ung och oerfaren, ja, en romanförfattare skulle alldeles säkert skrivit om henne, att hon blickade ut i världen med stora förvånade ögon.

Nu hade hon emellertid åkt i hela fjorton dagar, från den ena platsen till den andra, och det var inte så utan att entusiasmen lagt sig en smula. Hon hade haft många lyckade möten, men även några mindre lyckade. Det var dock inte detta senare som verkat så avkylande på hennes hänförelse, det var något helt annat, det var själva sättet på vilket människorna hade anammat demokratin. Anammat, nej, det var bestämt inte rätta ordet, de hade ju egentligen inte anammat den

ordning för valens verkställande, men riksdagsmannen är långt mera nu än i gamla tider en representant för hela svenska folket. Frågan är, om bostadsbandet numera har någon praktisk betydelse. Åtminstone kan denna bestämmelse inte ha samma betydelse nu som i gamla tider. Hela folket lever nu, tack vare pressen, i kontakt med varandra, det är samhällsklasserna och partierna, som förfäktat olika ståndpunkter och åsikter, men icke de skilda landsdelarna.

Kanske skulle en valkrets numera snarast vinna på att för riksdagsmannavalen kunna upptaga kandidater på vallistan, som inte äro bosatta inom valdistriktet men för övrigt ha alla de företräden, som göra dem lämpliga till ett visst partis representanter och för övrigt äger valmännens fulla förtroende. Nu när även kvinnorna ha rättighet att deltaga i valen och även äro valbara, uppkommer självfallet den önskan, att mödrarnas och hemmens intressen få kvinnliga förespråkare i riksdagen. Men på många platser i vårt land är bostadsbandet ett särskilt hinder för att kvinnor skola kunna uppsättas som kandidater för riksdagsmandat. Skulle det inte vara på tiden, att frågan om upphävande av bostadsbandet på fullt allvar upptoges?

A s t r i d F o r s b e r g .

Hon hade i sin barnsliga iver föreställt sig att kvinnorna bara behövde en aldrig så liten vink, för att genast förstå sina medborgerliga plikter, och att männen i glädje över de mänskliga principernas erkännande, skulle vara uppfyllda av rolös iver att även dra kvinnorna med i arbetet för bättre samhällsförhållanden. Hur grymt besviken hade hon emellertid inte blivit.

Klyftan mellan könen var fortfarande lika stor, hustrurna voro fortfarande hushållerskorna och ingenting annat, männen voro familjeförsörjarna, när de vistades i hemmet, dit togo de aldrig med in tankarna, idéerna, allt det som hörde till deras politiska verksamhet kopplades alltid av innan de överstego hemmets tröskel. Åtminstone meddelade de sig aldrig med sina hustrur. Kamratskapet, som bort finnas där förut, hade inte heller kommit med det demokratiska genombrottet.

Hon hade nog kanhända varit dåraktig; inte omskapar man i en handvändning människorna med några lagbud. Det tar nog många, långa år innan de oskrivna lagarna nötas bort och ersätts av andra.

Ibland tyckte hon nästan det var komiskt. Det hände inte så sällan, att hon kom till platserna vid en tid på dagen, då inte männen voro hemma, och då fingo de ibland anstränga sig alldeles förskräckligt för att kunna anskaffa några som mötte henne vid stationerna. Det föll nämligen aldrig männen in att deras hustrur kunde sköta det uppdraget och hon hade råbråkat sin hjärna med att utfundera, om det var av rädsla för att hon skulle göra deras hustrur något illa eller om de fortfarande använde sig av tionde budets värdesättning av kvinnorna, så att de inte räknade dem med när de räknade folk.

Nu var hon emellertid på väg till Norrby bruk, där riksdagsman Stenberg residerade, och hon var nästan säker om att bli inbjuden att bo i hans hem. Det kändes riktigt befriande. Vad det ändå skulle bli skönt att få vila ut i ett harmoniskt och fördomsfritt hem efter allt kvalmet på resan. Ty naturligtvis var hans hem ett riktigt mönsterhem i det avseendet, det tvivlade hon inte ett ögonblick på. Hon hade ju suttit på läktaren, när kvinnornas rösträttsfråga behandlades i riksdagen, och hört hans tal för rättvisa åt kvinnorna. Ingen av de många talarna hade på ett så glänsande sätt som han bevisat det berättigade i deras krav. Hon hade blivit så hänförd, att hon helt och hållet glömt bort var hon befann sig och börjat applådera, så att hennes sällskap måst ta henne i armen

och ruska på henne för att väcka henne till besinning igen. Och nu skulle hon få se honom åter, ja hon kanske till och med skulle få gästa hans hem.

Nu stannade tåget och där stod han ju livslevande för att ta emot henne. Men han var ensam. Ebba tittade sig litet omkring. Det kändes nästan som om hon hade inbillat sig att hans hustru skulle vara med också. De bodde ju så nära stationen och hon hade visst tyckt, att det skulle falla sig så naturligt att de skulle göra sällskap. Var det inte nästan som en liten besyngelse nu igen?

Fru Stenberg hade emellertid annat att göra än springa till stationen. Hon gick därhemma och stökade som till det värsta kalas, tyckte Ebba. Inte hade det behövts att göra det så där omständligt för att ta emot henne, lilla stackare. Hon satte alltid mera värde på litet vänlighet än på mycken mat. Men husmödrarna tycktes nu ha en viss förkärlek för att annonsera ut sin huslighet på det där sättet, men inte kände hon sig tilltalad av det, det kunde nu en gång inte hjälpas.

Med förvåning måste hon dock konstatera, att det Stenbergska hemmet var tämligen likt de föregående hon gästade. Inte kände hon sig här förflyttad till någon renare atmosfär, inte kände hon heller vinddraget av de befriande friska fläktarna, som hon så säkert väntat. Fruen gick som ett väl uppdraget urverk och skötte sina husliga plikter, inte som hon skulle vara värdinna i huset, utan som en tjänstemande, och Ebba kunde verkligen inte hjälpa att den där hädiska tanken, som under den här resan så många gånger dykt upp i hennes hjärna, även uppenbarade sig där nu — vädresserad hushållerska. Hon nästan kände sig ångerfull över så syndiga tankar, men rätt vad det var så dök tanken upp igen. Riksdagsmannen själv var sällskaplig och underhållande och resonerade med Ebba om allt mellan himmel och jord, så det här kunde nog varit riktigt trevligt, om hon bara för ett enda ögonblick kunnat dra in hustrun i samtalet. Men hon svarade kort och undvikande på alla tilltal och visade inte alls någon lust att blanda sig i diskussionen. Inte visade hon något överdrivet intresse för sin mans politiska gärning heller och på en av Ebbas frågor svarade hon, att hon var inte alls insatt i sådana där saker, ty om sitt politiska arbete talade aldrig mannen i hemmet och hon hade alltid haft så mycket att göra, att hon sällan haft tid att intressera sig för annat än sina dagliga sysslor. Vid denna förklaring såg husets herre ganska förlägen ut och skyndade genast att ge samtalet en annan vändning. Det verkade så besynnerligt det hela. Han hade bestämt inte alls samma syn på kvinnofrågan här hemma, som han hade i riksdagen.

Forts. å sid. 8.

Moderskapsförsäkring.

I.

I tidskriften "Tiden" lämnas i ett par intressanta artiklar några statistiska tabeller, som omutligt fastslår det sorgliga faktum att de ekonomiska förhållanden, under vilka arbetarna leva, driver ett ohyggligt stort antal arbetarehustrur att genom löneslaveri utanför hemmet söka förbättra familjens ekonomi. De statistiska undersökningarna ha vidare ådagalagt, att behovet av hustruns förvärvsarbete växer i takt med förmeringen av barnaskaran. Ju mer omfattande, krävande och betydelsefull modersplikten och hemmets vård blir för dessa kvinnor, desto mera tvingande blir samtidigt det bjudande behovet för kvinnan att försumma moderskallet och omsorgen om hemmets vård för löneslaveriet.

Går man till botten i denna sak och ser vad detta betyder för de stackars arbetarehustrurna själva, för hemmet, för barnen, ja för hela samhället, så blir man upprörd i sitt innersta. Ha då dessa kvinnor endast plikter mot samhället? Kunna de icke rätteligen kräva, att även samhället skall fylla sina plikter mot dem?

Naturligtvis kan man icke avskaffa detta onaturliga förhållande så länge det kapitalistiska samhället består, men vad jag skulle vilja påpeka för de socialdemokratiska kvinnorna är, att de under nu rådande förhållanden borde göra vad som kan göras för att i någon mån tvinga samhället att erkänna sitt ansvar åtminstone gentemot de mindre bemedlade arbetaremödrarna.

Vår offentliga statistik visar att kvinnorna i allt för stort antal förgäves måste utstå havandeskapets och barnsängens mödor och lidande. I tio fall av hundra få barnen icke uppleva sin första årsdag. Men det intressantaste är, att dödligheten är allra störst under de fem första dagarna efter födseln. Härav framgår i sin ordning betydelsen för de nyfödda små av den summa av omvårdnad, som kan ägnas dem den första tiden. Men hur går det med denna, när modern är nödsakad att arbeta i industrin?

Det skulle föra oss långt om vi ville peka på alla de vådor det kommande släktet utsättes för, därigenom att mödrarna måste uppträda som löneslavar. Jag kan dock icke underlåta att i detta sammanhang nämna, att en hel del av dessa kvinnor under sitt arbete komma i beröring med giftiga ämnen (detta gäller speciellt metallpolererskor, arbeterskor i stilgjuterier, boktryckerier, tobaksfabriker etc.), vilka framkalla ett ohyggligt stort antal missfall och i många fall verka dithän att det födes barn som äro mycket

dåligt rustade för den konkurrens-kamp, som i våra dagar vanligen faller på en arbetares lott.

De senaste vetenskapliga erfarenheterna på detta område visa att allt tyngre yrkesarbete, således i all synnerhet fabriksarbete, innebär en allvarlig fara för den havande kvinnans hälsa samt inverkar ogynnsamt på fosterbildningen och vissa förhållanden, som stå i samband med förlossningen. Den franske vetenskapsmannen Pinard har också genom otaliga experiment påvisat, vilket inflytande det har på det nyfödda barnets vikt, om modern kunnat avstå från industriarbete under den närmaste tiden före nedkomsten. Han har med stöd av ett mycket rikhaltigt observationsmaterial bevisat, att de arbeterskor, som inställt sitt yrkesarbete under två eller tre månader före förlossningen, fött barn till världen som hade en genomsnittsvikt på omkring 300 gram högre än de, som fötts av mödrar, vilka varit sysselsatta med arbete i stående ställning ända till dagen före nedkomsten.

Redan länge har man varit på det klara med och vetenskapligt fastslagit, att ett för tidigt återupptagande av yrkesarbetet efter nedkomsten ofta lägger grunden till en rad sjukdomar, som i regel äro av kronisk art. Obotlig invaliditet blir således ofta följden av att dessa kvinnor — som det ingalunda sällan händer — återupptaga arbetet redan en vecka eller tidigare efter förlossningen, vilket återigen även kommer att drabba och skada barnet, som blir berövad den första tidens moderliga omvårdnad och framförallt går förlustig den lämpligaste födan, modersmjölken.

Ser man på den starka spädbarnsdödligheten här i landet, kommer man ovillkorligen till det resultat, att orsaken i främsta rummet måste sökas i många mödrars ogynnsamma sociala ställning. Döden skördar icke i samma mått bland de rikas som bland de fattigas barn. Enligt statistiska uppgifter från England framgår det, att av 100 levande födda barn voro vid utgången av första levnadsåret 90 vid liv inom aristokratien, 79 inom köpmansklassen och 68 inom arbetareklassen. I Köpenhamn visar en liknande statistik att dödligheten under första året var för barn av arbetareklassen 204 pr tusen, men för övriga klasser 167. I Tyskland visar dödligheten inom spädbarnsåldern följande proportioner: 89 per tusen för de översta klasserna, 173 för medelklassen men 305 för arbetareklassen. (Dessa siffror äro hämtade från tiden före kriget — alltså från s. k. "normala" tider.)

Men när man på samma gång — som

det framgår av en tysk statistik — har bevis för, att spädbarnsdödligheten stiger med sänkningen av lönerna och sjunker med högre årsinkomster, så framgår härav hur nödvändigt det är att det kommande släktet skyddas av samhället både därigenom att de havande kvinnorna befrias från arbete under havandeskaps- och nedkomstperioden och därigenom att familjeförsörjaren tillförsäkras ett visst existensminimum. Samhället straffar sig självt om det icke erkänner denna sin plikt.

Vid sökandet efter botemedel för de missförhållanden, som framkallas av kvinnors yrkesarbete, har det icke saknats rätt långt gående förslag för avhjälpandet av desamma för dem, som haft hustru- och modersplikter. Å ena sidan har man fordrat, att dessa kvinnor skulle helt befrias från hushållsarbetet och barnskötsel, vilka uppgifter i stället skulle lösas genom kollektivistiska eller socialistiska anordningar. Å andra sidan har man i den vetenskapliga och praktiska diskussionen krävt förbud för gifta kvinnors yrkesarbete, åtminstone inom industrin. Men den första åtgärden kan icke genomföras utan en socialisering av hela det nuvarande samhället. Och vad den andra åtgärden beträffar, så är också den ogenomförbar under nuvarande samhällsförhållanden, när kvinnans yrkesarbete är för mycket stora delar av arbetarebefolkningen en nödvändig förutsättning för familjens existens.

Redan länge har man i den sociala lagstiftningen sysselsatt sig med problemet om hur man bäst skulle kunna skydda arbeterskorna i deras egenskap av moder och hustru. Den vanligaste av de bestämmelser, som härvid kommit till bruk, är den som föreskriver en viss tids ledighet efter nedkomsten. Bland europeiska stater med arbetareskyddslagstiftning förekommer ett dylikt stadgande nästan allestädes utom i Finland och Frankrike. Den tidsperiod, till vilken denna barnsängsledighet fastställts, omfattar i regeln 4 veckor efter nedkomsten, varvid likväl enligt i Sverige, Danmark och Italien gällande bestämmelser arbetet kan få återupptagas redan tidigare om det med läkarebetyg kan styrkas, att det kan ske utan men för arbeterskan. (Det nämnes ingenting om barnet!) I Norge föreskrives en ledighet om sex veckor. Till denna tid kan ledigheten även utsträckas i Spanien därest läkare vitsordar behovet därav. I Schweiz och Tyskland föreskrives en barnsängsvila av sammanlagt åtta veckor, varav minst sex efter nedkomsten.

Det behov av vila före nedkomsten, som enligt vad jag påvisat här ovan är av så stor betydelse för många arbeterskor, har endast tillgodosetts av den engelska, norska och spanska lagstiftningen.

Däremot återfinnes i några länders lagstiftning särskilda föreskrifter till

fromma för mödrar, som ha barn att amma samt för hustrur som sköta hushåll. I Italien föreskrives, att i fabriker som sysselsätta minst 50 kvinnliga arbetare det alltid skall finnas ett särskilt rum för amning, och en kvinna skall antingen få fritt en halv timma (utöver de vanliga rasterna) för att där amma sitt barn eller också få ledigt en timme (utöver rasterna) för att gå hem och amma sitt barn. Liknande bestämmelser finnas i Spanien.

Men dessa skyddslagar äro givetvis av mycket ofullständig och bristfällig art alldenstund man genom dessa föreskrifter vanligen avkortar kvinnornas inkomster och försämrar deras ekonomi.

Ett förbud mot arbetet under viss tid kräver givetvis som ett nödvändigt komplement en anordning varigenom kvinnans existens tryggas under den tid hon måste avhålla sig från arbetet. Tvingas hon att avstå från sin arbetsförtjänst av hänsyn till sig själv och sitt barn — hänsyn som av samhället anses vara så betydande, att de givit upphov till lagbud om ovillkorlig arbetsvila — måste också samhället sörja för att hon får ekonomisk ersättning för den förminskade arbetsförtjänst hon därigenom drabbas av.

Dessa krav ha under de senaste åren fått stark fart i de olika länderna och tagit form i tanken på moderns kamps försäkring. Vari denna består och hur den praktiseras i ett par länder som genomfört densamma, skall jag söka klargöra i en kommande artikel.

Elise O. J — n.

En duktig kvinna.

Mary Andersson.

Bilden här ovan har nu vandrat runt i nästan hela den skandinaviska pressen med rubriker, som påminna om sådana som förr skrevs i sammanhang med att någon fattig flicka blivit gift med en omåttligt rik greve eller någon annan mycket märkvärdig karl. Numera värdesättes ju inte detta i lika hög grad som förr, men det sentimentala finner alltid ämnen, även när det gäller att skildra en arbetsam och duglig nutidskvinna. Ingen kan vara mera främmande för dylikt joller än fröken

Vid Ernst Ahlgrens grav.

Till 35-årsminnet av hennes död.

Till ro och vila i Danmarks jord
— det var den enda lön
varom du, fattig och ensam vid livets
bord,
bad — — i en sista bön...

*

En häck av cypress,
åtta små tovigga enar,
gravkullens snärjiga vintergrönt,
enkla stenen med "Implora pace"...
— Är det allt, som dig ännu med livet
föreñar?

Här är tystnad och ro,
men ej spår av en blomma,
ej av en fot av en levande vän.
På en brädlapp stå orden,
kalla och tomma:
"Vedligeholdes af Kirkegaarden".

*

Som klingan en gång för Cellini,
som fjädern i Cyranos hatt —
så var konsten din vän och hugsvalan
så blev dikten din dag och din natt,
din dröm och ditt mål och din strävan,
din glädje, din sorg och din tro! —
Men den fyllde ditt liv med den bävan,
som aldrig ger hjärtat ro.

Du älskade livet så innerligt.
Du gav det ditt hjärteblod.
Och du band en krans för evinnerligt
när du tömde din röda flod
av samlad smärta, i diktens famn.
— Den gav dig i döden, ett frejdat
namn.

jag ser i ditt gömda hjärta — —
det spelar all livsglädjens fröjder och
villå;
jag ser i ditt gömda hjärta — —
där blir allt plötsligt så stilla...

*

Så blev du part i målet
på ditt eget, stilla vis,
och en sommarnatt i juli blev din stund.
Då gick du, fattig diktare, från
Nordens köld och is,
— som så litet visste av ditt rika pund.
Då spillde du, nej, offrade, det
kostliga vin,
varmed nornorna din bägere fyllt.
Ur dess bottensats — din fattigdom,
din sjukdom och din sorg —
föddes pärlor av konst,
som din diktning förgyllt.

J. S. O n.

Mary Andersson. Hon vet allt för väl vad arbete det kostat henne att från skomakarestolen avancera till byråchef i ett statens verk.

Vi träffade samman med henne på vår tidnings redaktion och hon hälsade oss på svenska. Helt naturligt blevo vi förbluffade att hon kunde eller ville tala svenska, då han varit i Amerika i 35 år. Det är ju så många som ha svårt att endast efter några års vistelse i Amerika kunna tala svenska när de komma hem.

Det är inom fackföreningsrörelsen som fröken Mary Andersson fått sin skolning. I många år har hon arbetat inom Skoarbetareförbundets styrelse och varit mycket verksam för kvinnliga fackföreningars bildande. I Amerika finnes också en del del kvinnliga fackförbund. Sedan 1918 är dock fröken Mary Andersson helt i statens tjänst. Då började arbetsdepartementet för kvinnor, som hon nu är chef för, att utvidga sin verksamhet och ifrån att förut existerat på anslag från år till år så har det nu blivit permanent. Numera är icke mindre än 60 assistenter anställda under hennes chefskap. Det har till uppgift att följa

löne- och arbetsförhållandena för industrins och handels kvinnor inom hela U. S. A. Från 48 stater skola uppgifter lämnas. Detta väl för att missförhållandena skola kunna beivras och ej den kvinnliga arbetskraften allt för mycket utsugas. Det effektiva arbetet tillkommer väl sedan fackföreningarna att utföra.

I sig föreñar byråchefen, fröken Andersson på ett lyckligt sätt det vetenskapliga intresse, som undersökningar fordrar och intresse för det mer positiva arbete, som är fackföreningarnas uppgift.

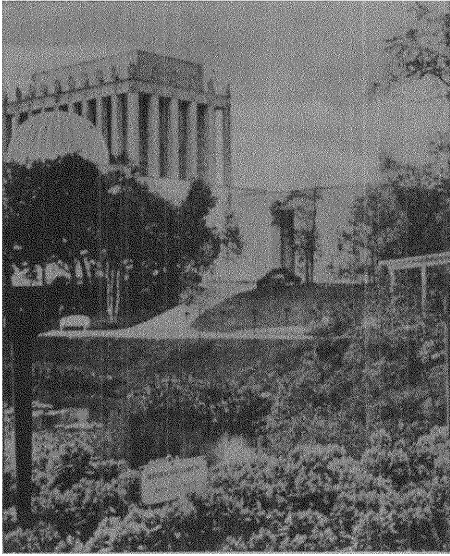
Hon verkade strängt saklig i sin uppfattning, att kvinnorna skola arbeta, men att de också skola vederfaras full rättvisa och hon har alltid kämpat härför.

S. V.

Sprid Morgonbris!

Ingen klubbmedlem får vara överksam vare sig det gäller agitationen för klubben eller Morgonbris.

Den ståtliga Göteborgsutställningen.

Minneshallen.

Såväl vad den yttre formen som innehållet angår har det lyckats Göteborg att med sin minnesutställning på ett synnerligen imponerande sätt fira 300-årsminnet av stadens tillvaro.

Själva platsen för utställningen är lyckligt funnen. Den har icke behövt förläggas långt borta på andra sidan förstäder, utan är en organisk fortsättning på Göteborgs centrum: Gustaf Adolfs torg med börshuset, där stadsfullmäktige ha sina sammanträden, andra äldre byggningar samt de stora stråkvägarna Östra Hamngatan, Kungsporsavenyen rätt fram till Göta-platsen. Denna, som ingår i stadsplanen, är redan delvis bebyggd.

I fonden reser sig en enkel arkitektoniskt mäktig byggnad, som är Göteborgs nyuppförda konstmuseum, under utställningen använd för en retrospektiv västsvensk utställning samt för några allmänt kända föregångskonstnärers verk. En värdefull samling skulpturer av Carl Milles är samlad i entréhallen, nyare saker, som det är en glädje att göra bekantskap med. Mycket undanhållande är det också att återfinna, här sammanförda, gamla bekanta tavlor av Carl Larsson, Liljefors, Richard Berg, Josephson m. fl.

Av ett alldeles särskilt intresse, såsom intimt sammanhörande med Göteborg och dess omgivningar, är den västsvenska utställningen. Där framträder åskådligt Västsverges natur, dess folk-liv samt det blomstrande konstliv, som förts i Göteborg. Av allt, som mycket starkt fångslar, är här endast plats att framhålla några få detaljer. Där finns ett damporträtt i den gamla litet stelt korrekta stilen med sina fina detaljer av Johan Aureller d. y., verksam för 200 år sedan, där finns en dramatisk framställning av emigranter, som begiva sig från Göteborg i början på

1860-talet, av G. H. Bruzewitz, en tavla över Göteborg år 1829 av Carl Samuel Graffman samt av samma konstnär en tavla över Stockholms slott och hans förtjusande trädstudier. Där finns prov på västsvensk målning från Frankrike av Anna Maria Gardell-Eriksson och August Hagborg och motiv av Nelson från Brügge.

Över nutidens västkust är ett överdådigt studiemateriel samlat i Nordströms och Wilhelmsons tavlor av äldre, i Ragnar Ljungman av yngre västkustmålare. Med vilken oförställd glädje återser man ej "det gamla huset i skärgården" på utställningen och hur än mer glad blir man ej då man vid en skärgårdsfärd förbi Kyrkesund känner igen det, utan att man visste om att denna med Nordström så identiska gård skulle ligga alldeles ute vid sundet. Nordström är särskilt Tjörns skildrare, vilket är hans hemtrakt. "Hartippen på Tjörn" skildrar bergen, vilka äro liksom stelnade vågor och "Dyning" vågorna på havet med västkustklipporna i förgrunden.

Nu är Karl Nordström också borta. Det blir så tomt när den ena efter den andra av den äldre generationens föregångsmän för det nya i konsten lämnar oss. — En ung konstnär, Ragnar Ljungman, död 1905 vid 21 års ålder, har också sina djupa intryck från Tjörn och hade, så ung han än var då han dog, hunnit bliva en mycket duktig målare. Han har också framställt folktyper från västkusten, som kunna jämföras med Wilhelmsons.

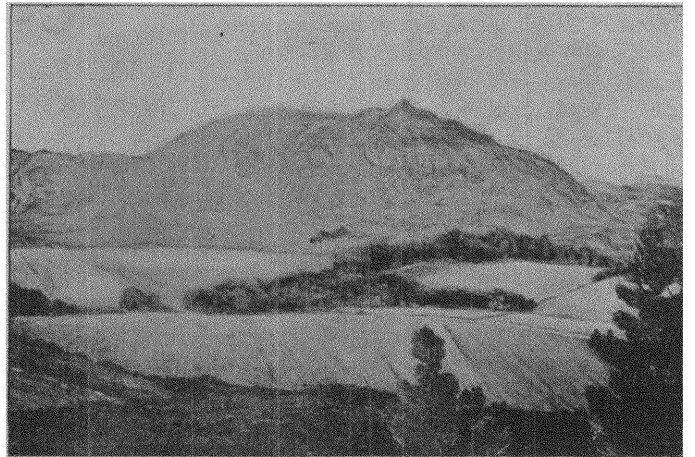
"Kyrkfolk", "Fiskare", "Den gamla" och alla de andra målningarna av Wilhelmson, där Västkustens liv är uttryckt med en egenartad intensitet av den man, som hela sitt liv tillhört Västkusten, äro ock gamla bekanta, som det är kärt att träffa.

Två andra som också gått bort i likhet med Nordström och Ljungman äro rikt representerade, nämligen Arosenius och Hasselberg. Den förres "Självporträtt med en blomsterkrans" är typisk för hela hans produktion. Så såg han sig själv och sin omgivning. Som inslag i den helhet, som utgör det mänskliga livet, framställer han människorna, än ödesbestämda med vemodet över sig, än satiriskt, men med en satir, som alltid var god och överseende, än i sagostämningen. Ej minst hans bilder av barn och hans sagoberättar-

konst giva liksom en förlösning av vad nutidsmänniskor känna. Det synes mig som om Arosenius uttryckte för sin generation detsamma som Josephson för en föregående. Att än en gång bli påmind om Hasselbergs stora och känsliga insats i svensk skulptur, och vars alster Göteborg har lyckan och äran av att äga, är slutligen en värdefull upplevelse.

En målare, bosatt på västkusten, av ganska ovanliga mått och såsom Arosenius skildrande livet och naturen sett liksom inifrån, är Ole Kruse. Han målar även religiösa motiv, som kunde passa till kyrkodekorationer.

Lämnar man konstmuseet och Göta-platsen och inträder på själva utställningsområdet blir man fullständigt slagen av dess mäktiga arkitektoniska verkan. Det är en raklinjig och konsekvent bibehållen stränghet däröver på samma gång som vissa inslag, såsom minareterna, giva något österländskt fantastiskt åt arkitekturen. Minneshallen högt uppe på krönet är det vär-

Carl Nordström: HARTIPPEN PÅ TJÖRN.

digaste tempel Göteborg kunnat resa åt de män, som i storstilad medborgaranda verkat för sin stad. Till denna ansluter sig utställningen över skeppsfarten, den huvudnäring som varit och är staden Göteborgs.

Intrycket förhöjes ytterligare av mycket smakfulla blomsteranläggningar särskilt omkring den stora dammen, av den vackra skulptur som utställts ute — jag kommer framför allt ihåg Milles fontäner och två nakna figurer, en manlig och en kvinnlig, i kraftig och smidig rörelse. Vidare de beundransvärda belysningsanordningarna. Den effektfulla sammansättningen av elektrisk belysning och levande rörliga lågor. Dessa senare åstadkommos genom gas, vilken brinner som marschaller och stora flammande bål. När detta speglar sig i dammen om aftnarna och människoströmmen böljande går fram över stora gården blir intrycket något helt enkelt utomordentligt.

Angående utställningens detaljer i övrigt må här framhållas följande: Skolutställningen är mycket överskåd-

lig. "Hus och hems" mindre lägenheter om 1 och 2 rum och kök samt 1 enkelrum äro både vackra och praktiska. På dessa inredningar är nedlagt ett värdefullt arbete för att på det lilla

Arosenius: SJÄLVPORTRÄTT MED EN BLOMSTERKRANS.

utrymme, som står smålägenheter till buds, få in anordningar, såväl vad sängplatser, köksinredning som bad- eller tvättrum angår, för att åstadkomma det bästa möjliga utnyttjande. Både denna utställning och skolutställningen upptaga interiörer från de tider, då man icke hade samma möjligheter som nu eller samma sinne för hygieniska anordningar. Jämförelsen mellan gammalt och nytt är intressant.

Även andra interiörer från utställningen äro mycket lärorika. Så uppvisningen av de utmärkt vackra möbler, som de högre stånden kunnat omge sig med under olika tidsperioder, som motsvarande interiörer, även de mycket tilltalande, från bondhem och fiskarehem. Den kyrkliga utställningen har väckt berättigad uppmärksamhet. För den vilken liksom jag besökte en gammal bygd och dess kyrka, nämligen Morlanda på Orust, blev denna avdelning än mer levande. Kyrkogården är stämningsfull, men det kan ju dock diskuteras om det är riktigt pietetsfullt att imitera en gammal kyrkogård med riktiga gravstenar förda från de olika platserna. Men åstadkommes därmed den nytta att höja uppfattningen om kyrkogårdars anordnande, så har i detta fall ändamålet verkligen kunnat helga medlen. Som en egendomlig tillfällighet låg krigsutställningen alldeles intill den kyrkliga. Tyvärr hava båda dessa rörelser icke heller i verkligheten varit så skilda.

En avdelning, som man sätter stort värde på, må här särskilt framhållas: den utlandssvenska. Man får översikt över svenskarnas liv och insatser utanför våra gränser, vilket naturligtvis kan bidra till en ökad samkänsla mellan rikssvenskar och utlandssvenskar.

Kvinnorna och organisationsformerna.

Enstaka röster höjas ute i bygderna för att kvinnorna icke skola bilda särskilda kvinnoklubbar, utan direkt ansluta sig till arbetarekommunerna. I en del fall är väl detta önskemål betonat av den gamla fördomen mot att kvinnorna överhuvud ägna något intresse för föreningsverksamhet och i andra, för att de i kvinnoklubbarna tro sig se särorganisationer inom partiet, som arbeta ensidigt för egna syften. Ingen skulle vara gladare än den som skriver dessa rader om vi kunde slippa den kvinnliga organisationen, utan allt kunde gå upp i en enhet. Därigenom skulle med säkerhet en hel del kvinnokrafter lösas från en massa uppslitande organisationsarbete och i stället få tid till mera intellektuellt arbete och studier, som skulle fördjupa deras insikter i de samhällsliga frågorna. Därmed skulle också arbetarörelsen erhålla ett väsentligt tillskott av dugliga krafter.

Därmed är icke sagt att de kvinnor vi nu ha placerade äro där endast därför att de äro kvinnor och därför att kvinnorna fordrat plats åt dem eller för att de varit de kvinnonamn, som ansetts nödvändiga förse valsekeln med för att stimulera valintresset hos kvinnorna.

Varför vi dock fortsätta med att vilja organisera kvinnorna i soc.-dem. kvinnoklubbar beror i väsentlig grad på organisationsformerna inom partiet.

På de flesta platser i landet är det

Av överväldigande verkan är maskinhallen. Den är nära 200 meter lång samt 35 meter bred, byggd i ett enda spann. Såväl hallens arkitektur som utställningen av vår maskinbyggnadsindustri är ett så verkligt imponerande uttryck, som den bör vara, av vår tids utveckling och vårt lands framtidsmöjligheter.

Även en sådan avdelning som maskinhallens fullständiga motsats, nämligen nöjesfältet för barn eller, som det här kallas, "barnens paradis", är anordnat både rationellt och efter idérika uppslag. Till sist må nämnas att anordningar för restauranter ej blott upptaga de omtalade stora restauranterna i ofantliga mått utan även mindre och billigare. Man kan även framvisa ett utnyttjande för detta ändamål av en gammal gård, nämligen Liseberg, vilket blivit ett gott och omväxlande inslag i stämningen.

arbetarekommunen som utgör den soc.-dem. föreningen och till denna är, som vi veta, föreningsmedlemmarna till allra största delen kollektivt anslutna. Den tar ju även emot enskilda medlemmar, men vi kunna väl förstå, att det icke för en sådan organisation anses vidare lönande att söka agitera in sådana, varför de kvinnor, som icke hava en fackförening att ansluta sig till, oftast lämnas opåverkade för anslutning till kommunen. För kvinnorna är det ju inte heller särdeles lockande att gå in i denna stora organisation.

Kvinnorna söka därför givetvis även sin föreningsform för kollektivanslutning till partiet. Inom dessa klubbar, där de nästan uteslutande träffa samman med kvinnor ur den samhällsgrupp de själva tillhöra, faller det helt naturligt lättare för dem att våga sig fram med sin mening. Här drivas de till verksamhet, som alltid mera väcker intresset och ansvarskänslan, om än uppgifterna i början äro enkla, än att alltid sitta som åhörare till debatter mellan kanske uteslutande drivna talare och debattörer. Arbetarehustrurnas arbetsförhållanden äro ännu tyvärr sådana, att vi icke heller kunna begära av dem, om så både begåvning och intresse finnes, att de skola kunna kvalificera sig till talare och debattörer och vinna insikter i samhällsspörsmålen enbart på de möten, som arbetarekommunerna hålla. En annan sak är också, att det ännu inte gått våra manliga

Som helhetsomdöme om utställningen kan man säga, att Göteborg har all anledning att vara mycket stolt över densamma och att ingen, som möjligtvis kan komma dit, bör försumma det medan ännu tid är, och ej heller att på samma gång göra en färd ut till Väst-kustens klippor och hav.

Anna Lindhagen.

Rumsinteriör: en lägenhet på ett rum och kök.

partikamrater så att säga i blodet att kvinnorna skola vara med. De glömma så gärna bort, att det är ett behov för rörelsen, att få kvinnorna med. Därför har t. o. m. namnet kvinnoklubb ännu så länge en mission att fylla.

Från våra talare meddelas ofta att vid utlysta kvinnomöten, så har nästan endast män kommit och när de frågat efter kvinnorna, så har det helt uppriktigt svarats, att hon icke kunde komma ifrån. Ibland har det varit middagsdisken som hindrat och en annan gång barnen. Att mannen kunnat en gång stanna hemma och låtit hustrun gå, har icke fallit dem in. När detta framförts så ha de också lika uppriktigt svarat, att de själva så gärna ville höra den kvinnliga talaren.

Nu peka många på, att i utlandet ha icke kvinnorna några särorganisationer, utan alla äro anslutna till den gemensamma partiföreningen på platsen. Så är förhållandet i Tyskland och Österrike, men i flera andra stater, såsom Holland, Schweiz, Tjeckoslovakien, Finland och Bulgarien, tro vi oss veta att så inte är förhållandet, utan där ha de sina egna förbund. I Bulgarien måste alltid de manliga talarna också hålla ett agitationstal för kvinnorna och söka bilda klubbar bland dem. Detta oberoende om de resa för soc.-dem. partiet eller för att bilda fackförening. Men därför att kvinnorna i Tyskland och Österrike icke ha speciella kvinnoförbund och klubbar, så skola vi därför inte tro, att där ej existerar kvinnorörelse inom partiet. I bägge dessa länder finnas soc.-dem. kvinnotidningar och dessutom ha kvinnorna sina egna möteskvällar. I Tyskland träffa kvinnorna samman en gång i veckan till sina föreläsning- och diskussionsaftnar och här är det en given norm, att den kvällen stannar mannen hemma och sköter om hemmet. Det hör till partisolidariteten.

De hava även särskilda kvinnoutskott eller kommittéer inom partistyrelserna och i riksdagen sitta ett stort antal soc.-dem. kvinnor. Från Österrike ha vi ju fått noggrann beskrivning på hur de av partiet ekonomiseras. Där ha kvinnorna det mycket mindre bekymmersamt för sin ekonomi än vi, ty de få bidrag både till administrationen och agitationen ur partikassan, ävensom till tidningen, som utdelas gratis till de kvinnliga partimedlemmarna. Där nedlägges även mycket arbete på att få arbetarekvinnorna skolade, och hållas härför instruktionskurser för dem i olika frågor. Där anses det alldeles nödvändigt att kvinnorna komma med och hjälpa till, ty arbetet är så vittomfattande. Här i Sverige ekonomisera vi helt vår tidning själva, ävensom administrationen och bildningsverksamheten. Det är endast till hjälp för agitationen vi erhålla anslag.

Vi tro därför att männen ännu så

länge i detta land kunna vara glada åt om kvinnorna vilja samla sig i kvinnoklubbar och genom sitt förbund och sina distrikt agitera och upplysa kvinnorna i den mån som deras krafter räcka till. Vi äro mycket blygsamma i våra krav på ekonomisk hjälp, och det som erhålles hushållas mycket noggrant med. Nu vilja vi dock säga ifrån, att därför att soc.-dem. kvinnorna ha egna organisationer, som de kunna ansluta sig till, och vilka agitera och arbeta så mycket det är dem möjligt för att sprida upplysning om våra mål och medel, så är det intet som fritager våra manliga partikamrater från plikten att upplysa arbetarekvinnorna om arbetarörelsen och agitera in dem i partiet.

Vi vilja nu även bestämt säga ifrån, att skrivandet och talandet om bildandet av ett kvinnoparti icke har det ringaste släktskap med soc.-dem. kvinnoförbundet. Dess medlemmar tillhöra partiet, ty i deras stadgar står skrivet, att endast den organisation som tillhör partiet vinner inträde i förbundet och att förbundets ändamål är:

att på grundval av Socialdemokratiska partiets program organisera och inom sig samla socialdemokratiska kvinnoorganisationer, bedriva socialistiskt och fackligt upplysningsarbete bland arbetareklassens kvinnor, intressera kvinnorna för allmänt kunskapsökande, inom bildningsverksamheten allvarligt inrikta sig på upplysning i de samhällliga spörsmålen, så att duglighet förvärfvas till de uppgifter, som påvila dem i arbetareklassens frigörelsekamp; samt

att bevaka och arbeta för sådana sociala och politiska frågor lösning, som särskilt berör kvinnornas, mödrarnas, barnens och hemmens intressen.

Som exempel på vilka frågor vi huvudsakligast därmed avse, äro sådana som moderskapsförsäkringsfrågan, änkepensionering, barnavårdsdagstiftningen, fattigvården, skolfrågor, bostadsfrågan o. s. v.

Vad som med bestämdhet även kan sägas är att kvinnorna i sitt arbete visat stor partiloyalitet, men lika nödvändigt som det är att ungdomen har sin organisation för att samlas i för ett intensivt upplysnings- och skolningsarbete, lika nödvändigt är det att kvinnorna, ännu så länge, samlas i sina organisationer. Må därför i partisolidaritetens namn kvinnorna givas allt det stöd, som kan lämnas dem i deras agitation- och upplysningsarbete.

S. V.

Forts. fr. sid. 3.

Som Norrby var sista platsen i turnén, så vände Ebba Hillner dagen därpå hem till sitt land igen. Där hon satt i sitt hörn i järnvägskupén och summerade ihop de två senaste veckornas händelser, kom hon dock till det resultatet, att dessa inte voro av enbart nedslående natur. Hon hade på sin resa träffat många stiligta partivänner, män och kvinnor, som trots allt dock skulle föra rättfärdighetens idéer närmare den slutliga segern.

Under kampen.

Skiss för Morgonbris av Elin Pettersson.

Arbetet i den stora fabriken gick sin gilla gång. De gamla vandringarna i taket, som år efter år sjungit sin entoniga sång, rasslade som vanligt. Människor sprungo om varandra och det såg ut som skulle detta "levande maskineri" inte stå stilla en minut.

Agda Falk var en ovanligt duktig arbeterska, flitig från morgon till kväll som en myra. Det behövdes också, ty Agda hade gamla far att knoga för, som under snart ett tiotal år varit oförmögen till allt arbete. Falk, som varit grovarbetare till yrket och levat med i gamla tider, hade troget vidhållit sin motvilja för alla organisationer, det vill säga så länge han var frisk och arbetsför. Sedan hade han väl insett deras betydelse och nytta. Så hade en händelse kommit honom att ännu mer värdera dem. Agda, hans dotter, hade en dag blivit hastigt sjuk och måst intagas på sjukhus. Där hade hon legat i fyra månader. När hon blev frisk hade den fackförening, hon tillhörde, utbetalt till henne femtio kronor ur sin nödhjälpsfond. Det var en god hjälp för det lilla hemmet, som under Agdas sjukdom fått en bristfällig ekonomi. Ja, det där skulle nu inte gamle Falk tro, om han ej sett det med egna ögon. Hans tankar kunde ofta stanna vid det och det tillfället i det förflutna, när en liknande hjälp kunde ha kommit så väl till pass. Han hade till exempel om vintrarna gått utan arbete långa tider. Och hustrun hade fått ligga i med vad hon kunnat. Illa hade hon varit, stackar'n, och slitet och släpet hade givit henne en förtidig grav.

Far och Agda kommo alltid väl överens och riktigt gott och bra blev det, sedan Agda öppnat ögonen, så att säga, på honom. "Sparad penning är som vunen", brukade hon tillägga, som kronan på verket, efter ett långt resonemang. Och många sammanslutna kunna utträta mycket för eget gagn, där en enda ingenting förmår. Agda, som var fylld sina tjugufem år, var en kvinna som i allt var med sin tid. Påpasslig, vaken och klarseende. En dugande kraft som alltid fungerade. — — —

Det var en fredagsafton det hände. Agda hade nyss fått sin avlöning, lade omsorgsfullt ned den och beredde sig, som de andra, att lämna lokalen. Tvärs över gården låg fabriken kontor. Det lyste därinne. Hon visste att disponenten brukade se över vissa böcker ibland. Om hon skulle? Hon gick ett par steg, obeslutsam och vacklande — — — hemma var vedboden tom; far hade tagit upp det sista middagen — — — i butiken var hon skyldig en ansenlig slant — — — far, som satt vid fönstret för att få se en skynt av världen, hade länge önskat sig en varm tröja. — — —

Hon hade tänkt att det skulle bli bättre, men herre gud, vecka efter vecka gick iväg och han satt där och frös, och skulden stod där i butiken obetald. Inte sade man något å någondera hållet, ingen i världen kunde

vara så undfallande som gamle far. Men vad Agda tänkte och kände, det visste ingen. Hon rätade på sig, hostade ett par gånger, gick resolut fram till kontoret, öppnade och gick in.

Disponenten, som var en äldre man, vände på sig till hälften vid hennes inträde.

— Vad önskar ni? sade han i en ton som nästan förtog henne allt mod.

— Jag har tänkt bedja disponenten om litet mera betalt, sade hon.

— Vad? Mera betalt? Är ni galen, människa! *Mera betalt!* I dessa tider! Är ni spritt, språngande galen!

Det tog i dörren. Disponentens två döttrar kommo in och gingo förbi till ett närgränsande rum. Agdas blick följde det breda bävergarnityret tills den stannade vid hennes egen luggslitna kappa.

— Hur tiderna än äro måste man leva, dristade hon säga.

— Skäms ni inte? Vad? Går här och har er reella betalning — tjugutva kronor per vecka. *Det är pengar det!*

— Man får inte mycket för pengarna. —

— Man får — — man får väl vad man köper. Ni kan inte hushålla. Det är felet.

— Seså, stå inte här och hindra tid — — försvinn människa. — —

En hög färg steg upp i Agdas ansikte. Det må bära eller brista, tänkte hon, men sanningen skall en gång i den gamle omänskliga blodsugaren.

— Det är på sextonde året jag arbetar här och jag har nedlagt mycket arbete. — —

— Vad menar ni? Vart vill ni komma? skrek han aldeles utom sig.

— Jag vill ha betalt för mitt arbete!

Det var årslånga betvingelser och försakelser som låg i detta svar.

— Ni är avskedad!

Han slog näven i bordet så bläckhornet hoppade.

— Och med er är fabriken klar!

— Inte ännu, herr disponent!

Agda gick och slog hårt igen dörren, aldeles utom sig av harm och sorg.

Det var alltså tacken för allt.

Utkommen på gatan slappnade hennes nerver och hon brast i gråt.

— Kära barn, hur är det fatt? sade far bestört när hon kom hem.

— Har du förlorat din avlöning?

— Ja, far, svarade hon nedslagen. Jag har förlorat dem alla.

Och så berättade hon alltsammans. Det kom något bittert i den gamles blick när han sade:

— Ja, sådana äro de. Och den ene är den andre lik. Som stöpta i ett mått.

Det knackade på dörren.

— Stig in, sade Falk:

— Godafton!

En äldre kvinna, sedan många år bekant med familjen, kom in. Hon bar sorgdräkt efter sin avlidne man.

— Godafton! Är tant Larson ute och går?

Var så god och sitti! Agda drog fram en stol.

— Tack, tack, jag ska inte stanna så länge. Hon vecklade upp ett paket.

— Mitt ärende är det här — nu höll hon

upp en präktig grå tröja — Larsons gamla tröja — kan Falk ha den så får han den till skänks.

— Jag tackar jag. Den här var som stickad åt mig den.

Han log belåtet med tröjan på sig.

— Jag tror Agda är ledsen? — Hon såg på hennes röda ögon.

— Ja, svarade Agda och så började hon gråta på nytt, medan Falk lugnt och sansat talade om hur det var.

— Var inte ledsen, Agda, sade fru Larson. Jag skall i morgon gå upp och tala med verkmästaren i fabriken, där Larson var portvakt. Kanske dom kan ha något arbete.

— Så snällt det vore, tant.

På följande måndag skulle Agda infinna sig och ha betyg med sig. Och det gjorde hon. Och allt gick bra. Ett sextonårigt betyg talade för sig självt.

Den som var belåten med det hela det var Agda. Nu hade hon fått lindrigare arbete och ändå fem kronor mer per vecka. Fars hosta hade betydligt givit med sig, se'n han fick tröjan. Och deras lilla hem började stå på säkrare grund. — —

— Jag tycker det är så underligt, far. — Agda log en afton när de sutto och pratade. Allt artade sig så bra, och ändå var jag så olycklig den där fredagskvällen.

— Jojo, så kan det gå. Den fattige, ser du, måste ständigt drivas av energi och viljekraft och ett aldrig slocknande hopp, sade den gamle eftertänksamt.

Litteratur om folkbildningsarbetet.

En av A. B. F:s uppgifter är att sprida kännedom om folkbildningsarbetets organisation, uppgift och mål. För detta ändamål har A. B. F:s centralbyrå upprättat en egen förlagsavdelning genom vilken all litteratur, såsom studiehandböcker o. dyl. kan erhållas. Dessutom tillhandahålles från eget lager böcker i stats- och kommunalkunskap, nationalekonomi, fackföreningsrörelse m. m. Böckerna expedieras till såväl cirklar och bibliotek som enskilda personer. De förra erhålla 20 % rabatt på all litteratur. En ny förteckning över förlagets böcker har utgivits och erhålles gratis från A. B. F., S ö r v i k.

A. B. F. — Tidning för Arbetarnes Bildningsförbund — har utkommit med sitt augustinumner, vilket huvudsakligen ägnats åt A. B. F:s distriktsorganisationer. Sålunda inledes numret med en artikel om hur dessa distrikt organiseras, deras arbetsuppgifter m. m. Vidare lämnas uppgifter på omfattningen av A. B. F:s arbete i de olika länen samt de olika landstingsanslagens storlek. För sommarens studieledarekurser redogöres samt för A. B. F:s instruktionsverksamhet stundande höst.

Tidningen bör hållas av alla för arbetarnas bildningsarbete intresserade. Den kostar endast 1 kr. pr år och rekvireras från A. B. F., S ö r v i k.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Värmlands socialdemokratiska kvinnodistrikt.

Värmlands distrikt av Sverges soc.-dem. kvinnoförbund höll annandag påsk årskonferens i Skoghall. Konferensen öppnades kl. 11 f. m. av distriktets ordförande, fru Hilma Samuelsson, som hälsade ombud och övriga deltagare välkomna. Till ordf. för konferensen valdes fruarna Alma Norsell, Karlstad, och Sofia Lundell, Storfors, till sekreterare fröken Alma Svensson och till bitr. sekr. fru Maja Pettersson. 10 klubbar voro representerade av 11 ombud.

Års- och revisionsberättelserna föredrogos, och ansvarsfrihet beviljades styrelsen. Av revisionsberättelsen framgick, att distriktet består av 13 klubbar med en medlemssiffra av något över 300. Av dessa äro 11 ledamöter av stads- och kommunalfullmäktige, 11 av fattigvårdsstyrelser, 6 av skolstyrelser, 1 av barnavårdsnämnd, 2 av pensionsnämnder, 1 av länets barnmorskestyrelse, varjämte några innehade uppdrag i andra kommunala styrelser och kommittéer och en del tjänstgöra som barnavårdsmän. I Värmlands Folkblad äga klubbarna sammanlagt 19 andelar, i Folkets hus-föreningar 57 och i kooperativa företag 2 andelar. Enligt revisionsberättelsen balanserade inkomster och utgifter på en summa av kr. 781:91.

Från Kristinchamn hade framlagts frågan: "Böra vi stödja skolkommissionens förslag om 6-årig bottenskola eller förslag som från en del sakkunnigt håll framkommit om 4-årig?"

Inledare var fru Frida Gustafsson, Kristinchamn. Något uttalande i någondera riktningen gjordes ej av konferensen. Däremot ville man uttala sig för "önskvärdheten av att skolåldern ändrades så, att barnen finge börja skolan vid 8-årsåldern i stället för som nu vid 7 år. För landsbygden med sina långa skolvägar vore detta av stor betydelse, men den största anledningen till detta önskemål, vore barnens större möjligheter att tillgodogöra sig undervisningen".

En fråga hade framlagts av ej mindre än fem olika klubbar om "Männens ståndpunkt till kvinnorörelsen". Inledare var fru Norsell, och under diskussionen framkom samma önskemål från samtliga tal. om mera förståelse från mennens sida. Följande uttalande beslöts att göra:

"Som det alltmer förmärkes en häpnadsväckande oförståelse från de manliga organiserade arbetarnas sida för betydelsen av kvinnornas aktiva deltagande i samhällsarbetet, och då borgarklassen ej uraktlåter att göra bruk av denna oförståelse genom att skicka fram sitt partis kvinnor, anse vi att såvida ej ändring häri åstadkommes, ansvaret inför släktet bjuder oss att utan samarbete med männen själva försöka arbeta för att få in kvinnor på de poster i samhället, där kvinnorna vid sidan av männen böra ha sina givna platser."

Från Skoghall hade väckts frågan: "Kan något göras för att få en humanare behandling av våra söner, som fullgöra sin värnplikt?" Inledare var fru Norsell, och beslöts efter en stunds diskussion att remittera motionen till distriktsstyrelsen för att av densamma framföras vid nästa års kongress.

Dessutom diskuterades "fredsfrågan", "vaccinationstvånget" samt Kooperationen, den sistnämnda frågan inlämnad från Munkforsklubben. Denna fråga återremitterades till Munkfors, för att sedan gå vidare till kooperativa distriktet samt till Munkfors

En märkesdag för Jönköpingsklubben.

Söndagen den 29 april invigde Jönköpings soc. dem. kvinnoklubb sitt standar och detta betrakta vi själva som en så pass anmärkningsvärd tilldragelse i klubbens liv, att vi nödvändigtvis måste presentera såväl standaret som oss själva för Morgonbris' läsare.

Festen hölls å Jönköpings Folkets hus och inbjudna voro klubbmedlemmarnas anförvänder samt arbetarekommunens styrelse.

Efter ett par musik- och sångnummer höll klubbens ordf., fru Elin Neuman, högtidstalet,

i vilket hon erinrade om de många ansträngningar klubbens medlemmar gjort för att skaffa sig ett samlingstecken. Då detta nu lyckats uttalade hon förhoppningen, att detta samlingstecken också skulle bli ett verkligt sådant, under vilket kvinnorna skulle fylkas i ädel strävan för lyckliga förhållanden. Med dessa ord bjöd hon täckelset falla, och angav därefter i korthet de synpunkter som varit ledande för kommittéens arbete vid val av färger och dylikt. Standaret, som är utfört i vit sidonbrokad, synnerligen tilltalande broderat med rosor i rött och facklor i gult silke.

Dot övriga festprogrammet upptog ytterligare sång, musik och uppläsning, varjämte arbetarekommunens ordf., hr C. Gustavsson, höll ett anslående tal, i vilket han tolkade arbetarekommunens tack för det erkännansvärda arbete kvinnoklubben nedlagt.

Standaret fördes främst i årets 1-majdemonstration och blev vederbörligen uppmärksammat.

H. E.

föreläsningförening med begäran om föreläsningar rörande Kooperationen.

Instruktionskurser beslöt anordna, och fick distriktsstyrelsen i uppdrag att anskaffa en instruktör för de klubbar, som ej själva kunde ordna därmed.

Utskottets förläggningssort bestämdes till Karlstad, och till medlemmar i detta utsågos: fruarna Anna Lindgren, Hilma Samuelsson och Alma Norsell med fruarna Maja Pettersson och Hedvig Flood som suppleanter. Övriga medlemmar i distriktsstyrelsen blevo fruarna Elin Villig, Storfors, Signe Karlkvist, Munkfors och Emma Aspenberg, Kristinehamn. Revisorer blevo fröknarna Alma Svensson och Sofia Elovsson.

Nästa konferens hålles i Kristinehamn på tid som av distriktsstyrelsen närmare bestämmes.

Innan konferensen avslöts frambar fru Lindgren distriktets tack till fröken Elovsson, som allt sedan detsamma bildande varit dess kassör, men nu avgick från denna befattning.

Sedan vi sist voro samlade till konferens hade vårt distrikt förlorat tre av sina mer dugande krafter, nämligen fru Flood, som flyttat till Uppsala, och fru Lydia Dahlén, Arvika, som avrest till Amerika. Båda dessa hade tillhört distriktsstyrelsen sedan distriktet bildades. Den tredje, fru Emma Törnell, Munkfors, som likaledes avrest till Amerika, var inom Munkforsklubben en av de äldsta och verksamaste medlemmarna.

Under konferensens lopp hade anlänt telegram från förbundsstyrelsen. Till fru Hulda Flood, Uppsala, avsåndes telegram från konferensen.

Samkväm med tesupé var på kvällen anordnat, varvid förekom föredrag av riksdagsman A. Norsell samt musik, sång och uppläsning.

A — a L — n.

Västmanlands distrikt

har hållit sin årskonferens i Västerås. Representerade voro 6 klubbar med 9 ombud.

Dessutom inbjudna repr. för Partidistriktet, Ungdomsdistriktet samt Distriktsstyrelsen. Av styrelseberättelsen framgick, att ett ganska omfattande agitationsarbete, såväl skriftligt som muntligt utförts under året. Två nya klubbar ha bildats och en del interimstyrelser och kommissionärer för Morgonbris tillsatts. Instruktionsarbetet har fortsatt i den sedan föregående år inslagna riktningen, detta år med en kurs i Sala. Vid denna kurs behandlades: "Socialdemokratien i Sverige" samt "Kooperation och samhällsekonomi". Medverkande voro red. Conrad Jonsson från Eskilstuna och hr Edy. Hellkvist, Västerås. Föreläsningarna i Kooperation bekostades av Koop. förb. distrikt. Dessutom gavs instruktion i klubbarbete. Kursen avslöts med ett samkväm och alla deltagare, såväl manliga som kvinnliga, voro eniga om, att det hela var synnerligen lyckat.

Diskussionsämnen på konferensen voro: Männens ställning till kvinnornas inval i de olika politiska och sociala institutionerna. Frågan inleddes av Alma Melin, Fagersta, som påvisade oviljan hos männen att bereda någon som helst plats för kvinnorna, vare sig i egna eller offentliga organ. Efter en stunds diskussion beslöt konferensen:

"Uppmana klubbarna att inrikta sitt arbete på skolning, självuppföstran och insikter i vårt partis grundsatser, program och arbetssätt och sålunda genom vårt eget arbete skaffa oss gehör bland våra manliga kamrater."

Hur få Morgonbris mera lättäld? var nästa fråga, även den inledd av Alma Melin. Konferensen beslöt uppdraga åt styrelsen att hos tidningens red. göra en förfrågan om möjligheten att få någon slags följetong, helst med socialt inslag. I fråga om agitationen beslöt att klubbarna skulle på resp. orter förarbeta för ev. klubbar, så att då en talare kommer, den kan få träffa kvinnor och de äro någorlunda beredda.

Nästa instruktionskurs hålles i Fagersta instundande höst. Till styrelse valdes: Agnes Söderquist, Maria Hellkvist omvalda och Emma Eriksson nyvalda, alla i Västerås och V. U. Övriga styrelsemedlemmar blevo: Alma Melin, Fagersta, Hilda Nord-

ström, Surahammar och Karolina Pettersson, Sala. Revisorer blevo: Elin Askerlund, Emelie Hamre, Västerås.

A. — s t.

Från kamratmöte i Blekinge.

Blekinge läns kvinnoklubbar höllo kamratmöte i Sigarp söndagen den 3 juni.

Mötet, som var mycket välbesökt, öppnades av Hällarydsklubbens ordf., som hälsade alla kamraterna välkomna. Även erinrades om kamratmötenas betydelse och verksamhet och att det första kamratmötet, som hölls inom Blekinge, var i Sigarp 1913.

Till att leda mötets förhandlingar valdes fru Ljungström, till sekr. och referent Maria Pettersson, Karlskrona.

Första frågan, Moderskapsförsäkringen, inleddes av Lisa Landström, Karlshamn. Frågan diskuterades genomgående, varpå det hänskötts åt de respektive klubbarna inom länet att diskutera densamma och fatta ståndpunkt, att framföras så att den kommer fram till lagstiftning, då den ansågs mycket viktig, i synnerhet för de industriellt arbetande kvinnorna.

Nästa fråga: Skolkommissionens förslag till ny skolreform, inleddes av folkskollärare Aug. Lundberg, Trensåm. Därefter vidtog diskussion, varpå uttalades att var och en på sin ort bör verka för upplysning om skolkommissionens förslag, så att meningen från småfolket kommer fram till stöd för förslaget att folkskolan blir bottenkola, så att en enhetsskola må komma till stånd.

Blir hemmet lidande för att kvinnan tillhör en organisation? inleddes av fru Ljungström, Sigarp. Frågan diskuterades och framhölls, att om hustrur tillhöra endast några föreningar och ej allt för mycket arbete pålägges, blir ej hemmet lidande, men ingår hon i många föreningar är det möjligt att hemmet blir det. Varje kvinna borde besitta några stunder till eget förfogande. Att då offra dem i en ideell förening kan ej anses annat än gott. Hon är då en länk i kedjan, som verkar för hemmet och samhällets bästa.

Mötet beslöt hålla kamratmöten som förut. Nästa kamratmöte önskades bli förlagt till det vackra Nätraby.

Mötet avslöts med att sjunga "Internationalen".

R e f.

Från Fagerviksverken.

Fagerviks soc. dem. kvinnoklubb hade lördagen den 10 febr. sitt årsmöte, till vilket ungdomsklubben samt medlemmarnas män inbjudits. Styrelse- och revisionsberättelserna föredrogs och godkändes samt beviljades styrelsen på revisorernas förslag full och tacksam ansvarsfrihet. Ur styrelseberättelsen kan bland annat nämnas, att klubben hållit 21 ordinarie möten, 3 kamratmöten, 1 offentligt arbetsmöte samt till välgörande ändamål insamlats kr. 410:55 och till Rysslandskommittén kr. 45:90. Av Morgonbris har försläts 385 ex.

Till styrelse för 1923 valdes: Elise Thunfors, ordf., Edit Persson, kassör, Alma Edlund, sekr., Syster Andersson, v. sekr., och Elfrida Norlin, v. ordf. Revisorer blevo Jenny Dahlström, Lydia Sjödin och Erika Engman. Ombud för koop. årsmötet blev Elise Thunfors och ombud vid distriktskonferensen blevo Svea Dahlström, Rosa Nordin och Hildur Engström.

Det i alla avseenden lyckade mötet omväxlade i övrigt med sång, musik och kaffeservering. Sedan klubben uttalat sitt tack till den avgående styrelsen avslöts mötet med "Internationalen".

Rosa Nordin.

Från Flen.

Flens soc.-dem. kvinnoklubb höll den 19 febr. sitt årsmöte. Styrelsens och revisorerens berättelser föredrogs och godkändes.

Till styrelse valdes: ordf. fru Lisa Eriksson, kassör fru Julia Thor, sekr. fru Nathalia Brodin, v. ordf. fru Anna Krüger och v. sekr. fru Theresia Svensson. Till revisorer valdes fruarna Hilda Linde, Hulda Linde och Elin Pettersson. Till kommissionär för tidningen Morgonbris valdes fru Hilda Linde.

Klubben har hållit 9 ordinarie och 1 extra möte. 2 offentliga föredrag ha hållits, ett av fru Disa Västberg och ett av fru Nelly Thüring. Kamratmöte har hållits tillsammans med Sparrholms och Malmköpings kvinnoklubbar. Medlemsantalet har under året ökat med 7. Av tidningen Morgonbris har försålts 315 ex.

Som Flen är ett hårdarbetat samhälle vad allt föreningsliv beträffar har klubben gjort några större framsteg, men hoppas vi på bättre framgång i våra strävanden.

Med hälsning till klubbarna landet runt.
L. E., ref.

Från Karlskoga.

Karlskoga soc.-dem. kvinnoklubb hade onsdagen den 28 febr. anordnat offentligt möte med fru Agnes Söderqvist från Västerås som föredragshållarinna.

Den stora lokalen i Folkets hus var i det närmaste fullsatt av arbetets män och kvinnor, som med stort intresse åhörde det 2 timmar långa föredraget över ämnet: "Kampen för människovärdet".

Tal. utredde ämnet klart och belysande, dragande fram huru vi, de små i samhället, alltjämt fått strida och kämpa för det ekonomiska och kulturella. Hur värt människovärde varit neddraget och hur vi nu, tack vare förkunnsen om socialismen och våra stabila organisationer, kommit att inse att också vi ha ett människovärde.

Efter föredraget följde en livlig diskussion, vari både klubbens medl. och några manliga besökare deltog. Frågan var denna: "Vad kan kvinnan göra i den nu pågående striden?"

Så bjöds på solosång och pianomusik. Kaffé bjöds också till alla mötesdeltagare för ringa avgift och när så midnattstimman slog, lunkade var och en till sig, många långa, långa vägar hem genom yrväder och rusk, men ändå så genomnjöda och belätta med sitt besök denna kväll på Folkets Hus.

Framför mig på vägen drog en gammal 60 års f. d. smed sin lika så gamla kära hälf, väl ombonad med schalar och filter, på sin "spark". De voro ej rädda för oväder då det gällde kunskap och upplysning och jag tyckte jag liksom skämdes på alla de ungas vägnar, som många, alltför många gånger ha tusen förfall för att draga sig ifrån det, som bjudes dem i den vägen och jag gav, där jag gick min väg fram genom ovädernatten, i tankarna den gamla smeden och hans kära "fruga" min honnör.

Med hälsning landet runt
Sigrid Ohlsson-Bonde.

Från Varberg.

Varbergs soc.-dem. kvinnoförening har under det gångna arbetsåret haft 11 ord. möten. Till januarimötet var Falkenbergsklubben inbjuden. Ett agitationsföredrag har hållits av fru Björkman-Broberg. Både vid landstingsmannas- och stadsfullmäktigevalen ha föreningens medlemmar utfört ett gott arbete. 560 ex. av Morgonbris ha försålts. Föreningens styrelse utgöres av fruarna Gerda Persson, ordf., Math. Persson, kassör, Berna Larsson, sekr., Agnes Fred och Anna Vinblad.
S e k r.

Från Lottefors.

Lottefors soc.-dem. kvinnoklubb höll lördagen den 14 februari sitt årsmöte. Enligt årsberättelsen har klubben hållit 13 ordinarie möten och 2 offentliga föredrag och 2 fester samt en instruktionskurs. Av tidningen Morgonbris har endast försålts 100 ex., men beslöts att höja upplagan med 10 ex. pr månad. Klubben räknade vid årsskiftet 15 godkända medlemmar. Inkomster och utgifter ha balanserat på kr. 199: 08.

Under året ha diskuterats flera frågor, däribland den kooperativa frågan. Vidare har klubben deltagit i agitationen för landstingsmannavalet och i förbudsagitationen. Klubben har även deltagit i Rysslandsinsamlingen med 10 kr.

Styrelsen beviljades full och tacksam ansvarsfrihet för det gångna arbetsåret samt nyvaldes till ordf. Svea Hückling och v. ordf. Maria Persson samt återvaldes till sekr. Helga Andersson, v. sekr. Ester Andersson och till kassör Stina Andersson. Till revisorer återvaldes Edla Alm och Tora Johansson.

Mötet var alltigenom trevligt, med omväxlande sång och musik samt ett anförande av fru Inez Wickström från Söderhamn. Sedan bjöd klubben samtliga närvarande på kaffé.

Mötet avslöts med en uppmaning till medlemmarna att hålla enigt samman.

Ref.

Från Gustavsberg.

Gustavsbergs soc.-dem. kvinnoklubb hade sitt första årsmöte måndagen den 5 mars. På grund av lokala förhållanden kan klubben ej arbeta i någon större omfattning. Skolfrågan och ett par andra kommunala angelägenheter ha diskuterats. Diskussionerna äro mycket livliga och medlemmarna mycket intresserade. Klubben deltar i A. B. F:s studiecirkel i kommunalkunskap. Klubben är kollektivt ansluten till arbetarekommunen samt till distriktet och har deltagit i agitationen under året till valen, särskilt landstingsvalet, där klubben lyckades få en medlem på 5 platser. En medlem har under året tillhört kyrko- och skolrådet. Klubben har en representant i Lokala Bildningsutskottet. Medlemsantalet var vid årets slut 21.

Styrelse- och revisionsberättelserna föredrogs och tillenkändes den avgående styrelsen full och tacksam ansvarsfrihet. Inkomster och utgifter ha balanserat på en summa av 319 kr. Av Morgonbris har sålts 350 ex.

Till styrelse för 1923 valdes: fru Anna Olsson, ordf., fru Lovisa Scholtze, sekr., fröken Göta Scholtze, kassör, fru Ingeborg Möller och Hilma Jansson. Revisorer blevo fröken Märta Stor och fru Signe Eriksson.

Ett tiotal flickor från Gustavsbergs socialdemokratiska ungdomsklubb sängkör voro närvarande och förhöjde stämningen med flera sångnummer. Till sist sjöngs "Internationalen" gemensamt, varefter ordf. avslutade mötet med att utbringa ett fyrfaldigt leve för den socialdemokratiska kvinnorelsen.

Med partihälsning till alla klubbar landet runt.
Referenten.

Brunnsviks folkhögskola

börjar nytt läsår den 10 oktober 1923. 26 veckors lästid.

Första årskurs med manlig och kvinnlig avdelning.

Andra årskurs för män och kvinnor, som genomgått folkhögskola eller äga motsvarande kunskaper. Statsstipendier för obemedlade. — Prospekt erhålles genom rektor Sigfrid Gunnäs, Sörvik.

Från Karlskrona.

Karlskrona soc.-dem. kvinnoklubb höll sitt årsmöte den 10 april 1923. Års- och revisionsberättelserna föredrogs och godkändes. Under året ha hållits 18 ordinarie möten och nästan lika många styrelsemöten, tvenne offentliga möten, ett med föredrag av red. Törnkvist över ämnet Kommunalpolitik, en föreläsning av O. V. Andersson över reseinttryck från Tyskland med bilder.

Bland frågor som diskuterats märkas bildnings- och förbudsfrågorna, ävensom skolfrågor och kooperationen.

Klubben har deltagit med egen fana i 1 maj-demonstrationen. Även har klubben deltagit med kommitté i husagitationen för valen. Inom stadsfullmäktige representeras klubben med 2 mandat, i fattigvårdsstyrelsen 1 och i skolstyrelsen med 1 mandat.

Vid kvinnodistriktets konferens i Karlskrona var klubben representerad med 2 ombud.

En julfest för sagostundsborn och en familjefest har hållits. Under året har klubben anordnat en höstbasar med ganska gott resultat. Klubben innehar flera stycken andelar såväl i Tryckeriaktiebolaget Blekinge som i Folkets Husföreningarna Karlskrona och Långö. Över 300 ex. av Morgonbris har under året försålts.

Till ledamöter i styrelsen under kommande arbetsår omvaldes fruarna Stina Nordin, Eva Bergkvist, Maria Pettersson, Hulda Samuelsen och nyvaldes Ebba Ringeus. Till revisorer utsågos Gerda Bokt, Agnes Nilsson och Alma Svensson.

En innerlig vädjan ställes till alla Sverges arbetande kvinnor att verka för arbetarörelsen och dess idéer.

Med hälsning till kamrater landet runt.
Maria Pettersson, sekr.

Från Degerfors.

Degerfors soc.-dem. kvinnoklubb har hållit årsmöte söndagen den 4 mars.

Års- och revisionsberättelserna godkändes och styrelsen beviljades ansvarsfrihet.

Inkomster och utgifter balanserade på kr. 218: 78.

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan 33

n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- och utländska nyheter

Damkappor, Dräkter och Kjolar

till billiga bestämda priser. Obs! Beställningar utföres till billiga priser.

Hela styrelsen, revisorer, suppleanter och kommissionärer omvaldes.

Klubben är ansluten till arbetarekommunen på platsen sedan 1 jan. 1922 och därmed också tillhörig det Soc.-dem. arbetarepartiet.

Föredrag, demonstration och kamratmöte ha hållits under året.

Ombud för klubben ha deltagit i distriktskonferensen i Örebro och hjälporganisationen i Degerfors.

Genom en valkommitté har klubben deltagit i höstens val.

Barnavårdslagstiftningen och skolfrågan m. fl. frågor ha förelästs och diskuterats.

Klubbens studiecirkel är ansluten till A. B. F. och har arbetat flitigt under vår och höst.

En medlem i kommunal- och två i municipalfullmäktige har klubben haft invalda under 1922.

Under mötet inskrevos 7 nya medlemmar. Som en angenäm avslutning bjöds på kaffe i den vackert dekorerade salen och stämningen var den allra bästa.

Klubben sänder sin kamrathälsning landet runt till alla partikamraterna. R c f.

Från Köping.

Köpings soc.-dem. kvinnoklubb hade onsdagen den 21 mars inbjudit till sin första offentliga agitationsfest i arbetarekommunens lokal, som till sista plats var fylld av en intresserad publik, mest bestående av kvinnor. Som talare medverkade fru Agnes Söderqvist från Västerås, vilken i sitt föredrag tydligt och klart redogjorde för de frågor, som särskilt borde intressera arbetarkvinnorna. "Det var förklarligt", sade talarinnan, "att det fanns luckor i vår uppfostran, men ej försvarligt." Männan hade fyllt dessa luckor genom organisation, kvinnorna hade samma medel. Talarinnan uppmanade därför kvinnorna att genom medlemskap i kvinnoklubbarna skola sig för de uppgifter, som den nyligen förvärvade medborgarrätten ställde på dem. Det intressanta föredraget avtäckades med kraftiga applåder. I övrigt utfylldes programmet med utmärkt sång av Templarnas blandade kör samt deklamation.

Efter den offentliga festens slut höll klubben enskilt möte, varvid fru Söderqvist gav medlemmarna en del instruktioner för det inre klubarbetet. En ny medlem ingick i klubben.

Hälsningar till kamraterna landet runt från Köpings soc.-dem. kvinnoklubb.

Referenten.

Kamratfest i Tungelsta.

Kamratfest hölls i Tungelsta söndagen den 10 juni av södra distriktets socialdemokratiska kvinnoklubbar. Ett 50-tal medlemmar hade hörsammat Tungelstaklubbens inbjudan.

Sedan några musiknummer utförts och unisont sjungits en arbetarsång, höll fru Sigrid Lundin från Stockholm ett sakligt föredrag — detta var tillgängligt för allmänheten — vari hon sökte göra klart för sina åhörare vikten av att få arbetareklassens kvinnor med i arbetareörelsen och få dem intresserade för socialdemokratis idé och syften. Bästa sättet härför vore, enligt talarinnans mening, att de inom sina egna sammanslutningar sökte sätta sig in i de viktigaste socialdemokratiska kraven och spörsmålen. Vidare vädjades särskilt till männen, att de ej skulle försvära kvinnornas organisationssträvanden utan i stället underlätta desamma och i hemmen, vad på dem angå, söka få in något av socialdemokratis anda.

Sedan "Internationalen" unisont avsjungits och ytterligare några musiknummer utförts, vidtog den enskilda festen.

Den diskussion, som var första punkten på programmet, fördes huvudsakligast om bästa sättet för de socialdemokratiska kvinnoklub-

BANKAKTIEBOLAGET NORDEN

Alla slag av bankaffärer. — Högsta inlåningsränta.

barna att nå sina syften. Många av de närvarande uttalade sig om sina erfarenheter och alla voro ense om, att arbetarkvinnorna endast genom anslutning till klubbarna kunde bäst gynna sina egna och hela arbetareklassens intressen.

Sedan det övriga av programmet var genomgått intogs te och smörgåsar innan kamraterna per bil anträdde hemfärden till sina respektive hemorter.

Kamratfesten, som hela tiden präglats av god stämning och gott samförstånd, var ägnad att väcka intresse för den sak, som vi organiserade socialdemokratiska kvinnor arbeta för.

Korrespondenten.

Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Wessman. Allm. Tel. Norr 244 36. Upplandsgatan 85, Stockholm.

Expedition: Anna Svensson, Grindsgatan 10, III, Stockholm Sö. St.-Tel. Söder 78 98.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—, halvt år kr. 1:50; lösnnummer 25 öre.

Annonspris: Sista sidan 25 öre, textsidan 40 öre pr mm.

Sverges Soc.-Dem. Kvinnoförbund: Ordf. och korresp. sekreterare: Fru Signe Wessman, Upplandsgatan 85, Stockholm. A. T. Norr 244 36.

Stockholms stads, Stockholms o. Uppsala läns soc.-dem. kvinnodistrikt. Adr.: Ordf. Fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö. Kassör Fru Sara Andersson, Igelboda, Saltsjö-Duvnäs.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie möte 1:a måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m.

Obs! Lokal i D-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Gamla Stadens Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra torsdagen i månaden kl. 7.30 e. m., Stortorget 2, 2 tr.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 1 tr. Södra Folkets Hus.

Ordf. fru Beda Jansson, Blekingeg. 65, 3 tr., Stockholm.

Styrelsen.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen Upplandsg. 51, 1 tr. (Gustav Vasa-automaten).

Uppbörd och inskrivning varje möte.

Styrelsen.

Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ord. möte 3:dje onsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. S:t Eriksgatan 21. Korresp. sek. Fru Ellen Vidsjö, Karlsviksgatan 11, 1^{1/2} tr. Tel. K. 35 94.

Föreningen för Hembiträden i Stockholm håller möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus P-sal, 3:dje torsdagen i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Arvika soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra måndagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. Fru Anna Fors, Villorna, Billesholms gruva. Sekr. Fru Gerda Liljeroth, Billesholms gruva.

Styrelsen.

Enköpings soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 4:de tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus lilla sal.

Styrelsen.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb har möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb.-föreningens H-sal; 3:dje tisdagen i månaden Bondegatan 14 kl. 8 e. m.

Styrelsen.

Höganäs soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta och 3:dje måndagen i månaden. Ordf. fru Helen Olsson, Föreningsgatan, Höganäs.

Ludvika soc.-dem. kvinnoklubb håller sina möten 2:dra måndagen i varje månad kl. 1/9 i Folkets Hus' B-sal.

Styrelsen.

Skivarps soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte andra söndagen i varje månad kl. 1.30 e. m. i Folkets Hus, Skivarps. Nya medlemmar viana inträde.

Styrelsen.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta Folkets Hus och 4:de måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Hagalunds Folkets Hus.

Styrelsen.

Storfors soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten sista söndagen i varje månad kl. 3 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Tumba soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta onsdagen i månaden kl. 6.30 e. m. i Folkets Hus, Tumba.

Styrelsen.

Stockholm 1923. A.-B. Arbetarnes Tryckeri.